Kuntaliitto
Kommunförbundet

**Lausunto**

Dnro 753/03/2017

13.10.2017

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto

# HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018 Teema: PI 32/Kotouttaminen

Suomi muuttuu yhä monikulttuurisemmaksi sekä työperusteisen että humanitaarisen maahanmuuton vuoksi. Väestön kieli- ja kulttuuritaustat ovat nykyisin useissa Suomen kunnissa varsin moninaiset. Onnistunut integraatio luo edellytykset sille, että väestöryhmien väliset suhteet ovat hyvät ja paikallisyhteisöt aidosti monikulttuurisia, maahanmuuttajat kotoutuvat hyvin ja osallistuvat aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan.

Maahanmuutto keskittyy suurimpiin kaupunkeihin ja kasvukeskuksiin. Myös pienelle tai väestömääräänsä menettävälle kunnalle maahanmuutto voi olla mahdollisuus vahvistaa väestöpohjaa ja elinvoimaa, mikäli alueen vetovoimaisuutta maahanmuuttajien asuinkuntana voidaan ylläpitää.

Monikulttuuristuminen otetaan huomioon palvelujen suunnittelussa. Maahanmuuttajien palvelutarpeita on tarkasteltava kokonaisuutena, johon kuuluvat muun muassa koulutus, työllistyminen, sosiaali- ja terveydenhuolto, asuminen ja kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut. Kunnilla on tärkeä tehtävä myös maahanmuuttajien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden tukemisessa.

Kunnissa suunnitellaan maahanmuuttajien palveluita, kotouttamista ja työllistymistä etukäteen osana kunnan strategista kehittämistä. Kansainvälistyvä toimintaympäristö ja monikulttuurinen asiakaskunta edellyttävät kunnilta uudenlaista palveluosaamista.

Maahanmuuttajien verkostot ja osaaminen tulisi nähdä myös elinkeinoelämän voimavarana. Kunnilla on tehtäväkenttänsä luonteen vuoksi edellytykset toimia elinvoiman kannalta keskeisten toimenpiteiden yhteen sovittajana. Tämä rooli korostuu maahanmuuttajien kotouttamisessa, jossa kotoutumista tukevat palvelut muodostavat vahvan monivaikutteisen kokonaisuuden lukuisine yhteistyötahoineen.

## Maahanmuuttajien kotouttaminen vuoden 2018 talousarvioehdotuksessa

Sisäministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuuttopolitiikan ja maahanmuuttoa koskevan lainsäädännön valmistelusta. Sisäministeriö vastaa myös turvapaikanhakijoiden vastaanotosta ja sen kehittämisestä. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotouttamispolitiikan kehittämisestä ja suunnittelusta.

Kotouttamisen tavoitteena on tukea maahanmuuttajien suomen tai ruotsin kielen oppimista sekä edistää työllistymistä ja osallisuutta suomalaiseen yhteiskuntaan.

> Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kotouttaminen nähdään osana maahanmuuttopolitiikan kokonaisuutta. Oleskeluluvan saamisen jälkeen maahanmuuttajan kotoutumisen onnistuminen on myös yhteiskunnan kannalta olennaisen tärkeää, jotta maahanmuuttajien osaaminen saadaan käyttöön ja voidaan ehkäistä maahanmuuttajien syrjäytymistä ja työttömyyden kasvua.

Sisäministeriö on arvioinut, että vuonna 2018 Suomeen saapuu 7000 turvapaikanhakijaa. Suomen pakolaiskiintiö vuodelle 2018 on 750 henkilöä. Työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut, että vuonna 2018 tarvitaan vähintään 3200 kuntasijoituspaikkaa kiintiöpakolaisille ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille.

Kotouttamisen kehittämishaasteita

Jotta kotouttamistoimet voidaan aloittaa mahdollisimman pian, kuntiin siirtymisen on tapahduttava aina yhteistyössä kuntien, vastaanottokeskuksen ja TE-hallinnon kanssa. Kotouttamisen uusiin haasteisiin on pyrittävä vastaamaan joustavilla, maahanmuuttajan nopeaa työllistymistä ja osallisuutta tukevilla malleilla. Kotouttamista ja kotoutumiskoulutusta on kehitettävä

www.kunnat.net
www.kommunerna.net

**Suomen Kuntaliitto**
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711,faksi 09 771 2291
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

**Finlands Kommunförbund**
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711, fax 09 771 2291
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

niin, että maahanmuuttajien yksilölliset tarpeet sekä jo aikaisemmin hankittu koulutus ja osaaminen otetaan paremmin huomioon. Työvoimakoulutuksena järjestettävää kotoutumiskoulutusta ja työhallinnon palveluita tulee kohdistaa riittävästi sellaisille alueille, joille kotoutettavat muuttavat.

Työ- ja elinkeinoministeriön tavoitteena on kotouttamisprosessin oikea-aikaisuus ja kotoutujan palvelutarpeeseen vastaaminen sekä maahanmuuttajien alkuvaiheen palvelujen vahvistaminen.

Kotouttamisen alkuvaiheeseen tarvitaan resursseja

Kunnat järjestävät kotouttamispalveluja erityisesti kuntaan muuton alkuvaiheessa kunnille maksettavilla laskennallisilla korvauksilla. Valtio maksaa kunnille laskennallisia korvauksia kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta. Lisäksi kuntien maahanmuuttajapalveluita ja kotouttamistoimia kehitetään ja toteutetaan kunnan omalla rahoituksella sekä hankerahoituksella.

Kuntien kotouttamistoimia kohdistetaan esimerkiksi maahanmuuttajien rekrytointiin sekä työllistymisen ja yritystoiminnan edistämiseen, maassaolon alkuvaiheen omakielisiin palveluihin, suomen ja ruotsin kielen koulutukseen esim. kieliklubeissa ja Tervetuloa Suomeen -kursseilla. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimi ovat tärkeitä kotouttavia toimialoja. Maahanmuuttajien osallisuutta edistetään mm. maahanmuuttajatoimikunnissa ja kansalaisuusjuhlia järjestämällä. Kunnat myös vahvistavat oman henkilöstön osaamista kotoutujien tukena. Useat kunnat kehittävät yhteisiä kotouttamispalveluja sekä etäpalveluja.

Tällä hetkellä laskennalliset korvaukset kunnille ovat 6 845 euroa vuodessa alle 7-vuotiaasta ja 2 300 euroa vuodessa 7 vuotta täyttäneestä henkilöstä. Korvauksia maksetaan kunnille kiintiöpakolaisista neljän vuoden ajan ja muiden henkilöiden osalta kolmen vuoden ajan.

Laskennallisten korvausten taso määriteltiin vuonna 1993. Sen jälkeen laskennallisia korvauksia on korotettu kaksi kertaa. Vuonna 2010 korvauksia korotettiin kymmenellä prosentilla ja vuonna 2011 korotettiin yli 7-vuotiaista maksettavaa korvausta kymmenellä prosentilla. Tilastokeskuksen julkisten menojen hintaindeksin mukaan kuntien sosiaalitoimen kustannukset ovat vuosina 1993 - 2016 nousseet 78,1 %. On otettava huomioon myös palvelujen laadullisen ja määrällisen muutoksen vaikutus kustannusten nousuun.

> Kunnille maksettavat korvaukset eivät enää vastaa palvelutuotannosta aiheutuneita kustannuksia. Jotta korvaustaso vastaisi vuoden 1993 jälkeen tapahtunutta kustannusten nousua sosiaalitoimessa, tulisi laskennallisten korvausten alle 7-vuotiaiden osalta olla 11 083 euroa vuodessa ja 7 vuotta täyttäneiden osalta 3 384 euroa vuodessa.
>
> Valtiovarainministeriön ehdotuksessa valtion talousarvioksi vuodelle 2018 ei ole esitetty korotuksia kunnille maksettaviin laskennallisiin korvauksiin.
>
> Kuntaliitto pitää tärkeänä, että laskennalliset korvaukset korotetaan vastaamaan kustannuksia. Kunnilta saadun palautteen mukaan laskennallisten korvausten taso ei ole riittävä. Myös eduskunnan hallintovaliokunta on mietinnössään 4/2016 katsonut, että laskennallisiin korvauksiin tulisi kohdistaa hallituskauden aikana määrällinen korotus asteittain niin, että korvausten jälkeenjääneisyys korjaantuu.
>
> Kuntaliitto korostaa, että hankkeiden hyvien toimintatapojen siirtäminen jatkuviksi prosesseiksi vaatii pysyvän ja riittävän valtion rahoituksen.

Maakuntauudistuksessa ELY-keskusten ja TE-hallinnon kotouttamistehtävät sekä sote-palvelut siirtyvät maakunnalle. Kunnan rooli kotouttamisessa säilyy vahvana erityisesti maassa olon alkuvaiheessa. On huolehdittava siitä, että kunnille jatkossa osoitetaan tarvittavat voimavarat kotouttamiseen. Maakunnille on turvattava riittävät resurssit kotoutumiskoulutuksen järjestämiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kotouttaviin palveluihin.

Anu Wikman-Immonen
erityisasiantuntija

**LIITE**

## KUNTATALOUDEN KESTÄVYYS VARMISTETTAVA

### Kuntatalous vahvistui - haasteet jatkuvat

Viime vuonna kuntatalouden vuosikate kokonaisuudessaan vahvistui ja tilikauden tulos nousi peräti 1,1 miljardiin euroon. Suotuisasta kehityksestä huolimatta 98 kunnalla tilikauden tulos oli negatiivinen.

Positiivinen kehitys johtui pääosin kuntasektorin toimintamenojen historiallisen maltillisesta kasvusta. Menojen kasvua hillitsivät muun muassa kuntien omat sopeuttamistoimenpiteet, kilpailukykysopimukseen liittyvien alentuneiden lomapalkkavarausten kirjautuminen vuodelle 2016 sekä muut sopeutustoimet. Myös verorahoitus kehittyi hivenen edellisvuotta paremmin.

Kuntatalouden investointimenot pysyivät korkeina. Tästä huolimatta velkaantumisen kasvu hidastui ja investointien omarahoitusosuus nousi jo yli 70 prosentin.

Tänä vuonna odotettua myönteisempi talouskehitys on nostanut erityisesti kuntien yhteisöveroennusteita. Lähivuosien kuntien tuloennuste on kuitenkin vaimea, sillä kiky-sopimus heikentää kuntien veropohjaa noin 500 milj. eurolla vuoden 2018 tasossa. Tulopohjan kehitystä hidastavat myös useat valtionosuuksiin kohdistetut leikkaukset.

Vuonna 2018 kuntien talousnäkymien ennakoidaankin heikkenevän ja palautuvan vuoden 2016 tasolle.

Kuntatalous on nykyisellä urallaan saavuttamassa hallituksen sille julkisen talouden suunnitelmassa asettaman rahoitusasematavoitteen, paikallishallinnon nettoluotonanto korkeintaan -0,5 % suhteessa BKT:hen vuonna 2019.

Palkkaneuvotteluilla tai uusilla menojen lisäyksillä ei tule vaikeuttaa kuntatalouden herkkää taloustilannetta.

### Säästötoimia jatkettava, leikkauksia kohtuullistettava

Hallituksen tavoitteena on luoda kunnille osana julkisen talouden sopeuttamista edellytyksiä menosäästöihin tai tulojen lisäyksiin noin 700 milj. euron edestä vuoden 2019 tasolla. Kuntaliiton kesäkuun 2017 kyselyn mukaan hallituksen mahdollistamat säästöt eivät ole kuitenkaan toteutuneet kunnissa toivotulla tavalla, vaan säästöjä tai tulojen lisäyksiä on kuntataloudessa koossa vasta noin 220 milj. euroa.

Esitettyihin säästöihin liittyvästä epävarmuudesta huolimatta hallitus on kohdistamassa kunnille jälleen uusia valtionosuusleikkauksia vuonna 2018. Osa leikkauksista on hyvin ongelmallisia, sillä ne pohjautuvat laskennallisiin arvioihin kuntien menosäästöistä. Tällaisia ovat erityisesti kiky-sopimukseen liittyvät työajan pidentämisestä oletetut henkilösäästöt, varhaiskasvatuksen sekä omaishoidontuen muutoksista ennakoidut säästöt. Myös erikoissairaanhoidon keskittämisestä tuleva tehostuminen toteutuu vasta pidemmällä aikavälillä.

Kilpailukykysopimukseen liittyvä lomarahojen leikkaus tuo kuntatalouteen huomattavia menosäästöjä. Hallituksen päätöksen mukaisesti ne kuitenkin leikataan kuntataloudesta. Kokonaisuudessaan kilpailukykysopimus heikentää kuntataloutta vuosina 2017 ja 2018.

**Kuntien valtionosuusleikkaukset eivät saa perustua ennakko-oletuksiin kuntien käyttäytymisestä, vaan ne tulee toteuttaa osana normaalia valtio-kunta arviointia kuntien vuosittaisen kustannustenjaon tarkistuksen kautta.**

**Kuntaliitto edellyttää, että vuosityöajan pidennyksen vuodelle 2018 kaavailtu kiky-valtionosuusleikkaus, yhteensä 120 miljoonaa euroa, jaksotetaan uudelleen.**

**Seuraavaan kehystarkasteluun mennessä on selvitettävä kuntien ja kuntayhtymien muiden kuin lainsäädäntöön perustuvien säästötoimien laajuus.**
**Arvioinnissa on myös realistisesti arvioitava hallituskauden loppupuolelle kaavaillut mahdollistamat uudet kuntiin kohdistuvat säästöesitykset.**

**Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus vuonna 2018 on noin 130 miljoonaa euroa kuntataloutta heikentävä.**

Leikkaukset ja kilpailukykysopimuksen muut tulopohjan heikennykset asettavat taloudellisesti heikommin toimeentulevat kunnat vaikeaan asemaan. Talouskasvun voimistuminen saattaa jopa lisätä eroja kuntakentän sisällä.